

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SOUČASNÉ PŘEZDÍVKY NA VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH
ŠKOLÁCH V OKOLÍ SOBĚSLAVI**

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Maturová, Ph.D.

Autor práce: Kateřina Šťastná

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním svého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu své kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 30. dubna 2015

.....
Kateřina Šťastná

Poděkování

Mé upřímné poděkování patří Mgr. Markétě Maturové, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, cenné rady, laskavý přístup a za ochotu a čas, který věnovala této práci. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za její podporu při psaní bakalářské práce.

Anotace

Tématem bakalářské práce je analýza přezdívek žáků základních škol na Soběslavsku. Práce je rozdělena na dvě základní části, teoretickou a praktickou. Teoretická část pojednává nejen o vývoji onomastiky a jejím dělení, ale i o teoretickém vymezení přezdívek a jejich třídění.

Praktická část se zabývá jazykovou analýzou jednotlivých přezdívek na vybraných základních školách. Excerpovaný materiál byl získán exploračními metodami za pomoci dotazníku a přímého rozhovoru s respondenty. Shromážděná antroponymická data jsou klasifikována a dále pak zpracovávána na základě studia odborné literatury.

Cílem bakalářské práce je získání informací o aktuálním stavu nestandardizovaných vlastních jmen na základním stupni vzdělání.

Annotation

The topic of this thesis is the analysis of nicknames of pupils from elementary schools of Soběslav. The work is divided into two parts: theoretical and practical. The theoretical part discusses not only the development of onomastics and its division, but also a theoretical definition of nicknames and their classification.

The practical part deals with the linguistic analysis of individual nicknames on selected elementary schools. Excerpted material was obtained by exploratory methods using questionnaire and direct interview with respondents. Collected antroponymical data are classified and then processed on the basis of study of the literature.

The aim of this thesis is to obtain information about the current state of non-standardized first names at the elementary level of education.

OBSAH

Úvod.....	8
1 Cíl, metody a hypotézy práce	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
2 Onomastika.....	12
2.1 Dělení onomastiky.....	12
2.1.1 Geonymický prostor.....	12
2.1.2 Bionymický prostor.....	12
2.1.3 Chrématonymický prostor.....	13
3 Vývoj onomastiky.....	13
4 Onomastika jako vědecký obor	15
4.1 Vlastní jména.....	15
5 Přezdívky.....	16
5.1 Vývoj přezdívek v českých zemích v letech 1000–2010	16
5.2 Vznik přezdívek.....	17
5.3 Dělení přezdívek.....	18
5.3.1 Podle Miloslavy Knappové	18
5.3.2 Podle Slavomíra Utěšeného	20
5.3.3 Podle Marty Kvičalové	22
PRAKTICKÁ ČÁST	29
6 Explorace na vybraných základních školách.....	29
7 Analýza materiálu.....	32
7.1 Přezdívky motivované rodným jménem nositele	32
7.1.1 Přezdívky vzniklé rýmováním	36
7.2 Přezdívky motivované příjmením nositele.....	36
7.2.1 Přezdívky vzniklé rýmováním	39
7.3 Přezdívky označující tělesné vlastnosti nositele.....	40
7.4 Přezdívky označující duševní, charakterové a jiné vlastnosti	42
7.5 Symbolické přezdívky motivované aktuálními událostmi, filmovými a seriálovými postavami	45
7.6 Přezdívky vzniklé na základě příhody, neobvyklé či pamětihodné situace.....	46
7.7 Přezdívky označující původ.....	46

Závěr	47
8 Seznam použité literatury	49
8.1 Slovníky.....	49
8.2 Monografie	49
8.3 Články, studie	50
8.4 Internetové zdroje	51
9 Seznam příloh	53

Úvod

Bakalářská práce *Současné přezdívky na vybraných základních školách v okolí Soběslavi* se zabývá rozbořem přezdívek, a proto je možné ji zařadit do oboru onomastiky, konkrétně antroponomastiky.

Pro analýzu přezdívek nebyly vybrány klasické základní školy, nýbrž školy, které byly v okolí Soběslavi dříve označovány názvem „zvláštní“, poté „praktické“ a v dnešní době jsou nazývány základními. Žáci na těchto školách nejsou vzdělávání podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*, ale podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*, který obsahuje přílohu *upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*¹ (RVP ZV – LMP).

Jak již naznačuje výše uvedený rámcový vzdělávací program (RVP ZV – LMP), přezdívky jsou analyzovány u dětí, které učivo klasických základních škol nezvládají, a to právě například z důvodu lehkého mentálního postižení. Žáci potřebují zvláštní pozornost a specifický způsob výuky, což jim mohou poskytnout právě tato školská zařízení. Je nutné konstatovat, že žáků na těchto základních školách je velmi málo. Jde převážně o romské děti a děti s různým typem postižení. V současnosti lze pozorovat silnou tendenci integrovat takovéto žáky do klasických škol.

Děti s určitým postižením jsou většinou zařazovány do běžného dětského kolektivu na základních školách, převážně na základě volby rodičů. Děti se tam ale trápí, a tak téměř vždy dojde k jejich přesunu na tento druh základních škol, kde se jim dostane náležitě pozornosti a péče. Při svém výzkumu jsem se setkala převážně s romskými dětmi, které spolupracovaly, skvěle komunikovaly a bez problému mi sdělovaly své emoce a názory.

Okolí Soběslavi bylo pro analýzu přezdívek vybráno kvůli osobnímu vztahu k městu Soběslav (rodné město) a samozřejmě pro snadnější dostupnost informací a předpokládané přátelské přijetí na základních školách.

Cílem bakalářské práce je získat informace o aktuálním stavu nestandardizovaných vlastních jmen. Bakalářskou prací bych ráda podložila fakt, že těmto dětem není věnována dostatečná pozornost, co se týče jejich zájmů a chování. Prostřednictvím sebraného vzorku přezdívek bych ráda upozornila na kreativitu dětí

¹Rámcové vzdělávací programy. *Msmť.cz* [online]. © 2013–2015 [cit. 2015-04-06].

Dostupné z: <http://www.msmť.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

a na jejich fantazii. Přesto, že je u těchto dětí diagnostikován některý z typů lehkého mentálního postižení, nespátřuji v jejich jazykové kreativě při vytváření přezdivek žádná omezení.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. První část předkládá teoretické poznatky o onomastice. Nejdříve je naznačeno dělení onomastiky, její vývoj, dále pak povaha onomastiky jako vědeckého oboru a charakteristika vlastních jmen. Poslední kapitoly jsou věnovány samotným přezdívám, zvláště jejich vzniku, vývoji v letech 1000–2010 a jejich dělení. Nastíněno je dělení přezdivek podle Miloslavy Knappové (*Tvorba přezdivek stále živá*), Slavomíra Utěšeného (*K dnešním žákovským přezdívám*) a Marty Kvíčalové (*Současné studentské přezdívky na pražských středních školách*).

Praktická část se zabývá rozbořem získaného materiálu, tedy přezdivek. Nejdříve jsou charakterizována pracoviště, na kterých byl výzkum prováděn, a poté jsou jednotlivé přezdívky analyzovány z hlediska jejich vzniku a tvoření. Pro analýzu materiálu je využito členění ze stati „*Tvorba přezdivek stále živá*“ Miloslavy Knappové.

Na závěr je uveden slovníček přezdivek, který byl sestaven pro potřeby analýzy provedené v této bakalářské práci.

1 Cíl, metody a hypotézy práce

Cílem bakalářské práce je sestavit seznam přezdivek žáků navštěvujících tři vybrané základní školy v okolí Soběslavi a přezdívky dále analyzovat.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části je vysvětlen pojem onomastika, její vývoj, dělení a povaha onomastiky jako vědeckého oboru. Dále jsou charakterizována vlastní jména a přezdívky. Rovněž je popsán vznik přezdivek a jejich třídění. Praktickou část tvoří podrobná jazyková analýza získaného materiálu.

Výzkum zahrnuje tři části: přípravnou fázi, realizační fázi i prezentační fázi. Během přípravné fáze jsou shromažďovány teoretické poznatky z odborných publikací a časopisů týkající se onomastiky.

Primárně byla použita tato studijní literatura:

- HARVALÍK, Milan, 2004. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia. 161 s.
- KNAPPOVÁ, Miloslava, 1996. Tvorba přezdivek stále živá. In: MAJTÁN, Milan a František RUŠČÁK. *12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola“*. Prešov: Pedagogická fakulta UPJŠ Prešov, Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV Bratislava. s. 121–125.
- KVÍČALOVÁ, Marta, 2014. Současné studentské přezdívky na pražských středních školách. In: MINÁŘOVÁ Eva, Dagmar SOCHOROVÁ a Jitka ZÍTKOVÁ, (eds.). *Vlastní jména v textech a kontextech*. Brno: Masarykova univerzita. s. 90–95.
- ŠRÁMEK, Rudolf, 1974. *Metodický návod k výstavbě diplomové nebo seminární práce z onomastiky*. ZMK XV. s. 201–211.
- ŠRÁMEK, Rudolf, 1999. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita. 191 s.
- UTĚŠENÝ, Slavomír, 1980. K dnešním žakovským přezdívám. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*. Roč. 21, č. 1–5, s. 698–712.

Kromě uvedené základní literatury je čerpáno i z dalších onomastických publikací a odborných článků (např. příspěvek od Aleny Scheinostové v časopise

Čeština doma a ve světě – Přezdívání mezi mládeží; nebo příspěvek Profilovanie komponentov onomastiky jako vedy na základe fungovanie oným v texte a kontexte ve sborníku *Vlastní jména v textech a kontextech*, jehož autorem je Pavol Odaloš).

Pro realizační část výzkumu byla použita metoda explorační, jež se uskutečnila prostřednictvím přímého kontaktu s respondenty a dotazníku, jenž byl předložen žákům druhého stupně na vybraných základních školách.

Dotazník byl přizpůsoben zdravotnímu a psychickému stavu žáků. Otázky byly formulovány stručně a jednoduše. Výzkumu se zúčastnilo celkem **64** dětí, ale přesto se podařilo sumarizovat čtyřicet pět chlapeckých přezdivek a dvacet osm dívčích přezdivek (objevili se totiž i jedinci, kterým byla vlastní více jak jedna přezdívka). Jednotlivé přezdívky jsou řazeny abecedně a analyzovány z hlediska jejich motivace a tvoření.

Prezentační fáze je předkládána v kapitolách bakalářské práce. V bakalářské práci je užitá citační norma ČSN ISO 690 (01 0197) platná od 1. dubna 2011 a metodou citování a odkazování je harvardský systém.

V závěru bakalářské práce jsou zhodnoceny zjištěné poznatky.

Pracovní hypotézy:

1. Předpokládáme, že většina přezdivek bude motivována rodným jménem nebo příjmením nositele.
2. Předpokládáme, že některé přezdívky budou zařazeny mezi vulgarismy.
3. Předpokládáme, že se vyskytnou výrazy z cizích jazyků.
4. Předpokládáme, že ne u všech přezdivek bude jejich původ objasněn.

Výzkumné otázky:

Předpokládaný výzkum se snaží získat odpovědi na následující tři základní otázky.

1. Jaký typ přezdivek se nejčastěji užívá na základních školách?
2. Jaká je nejčastější motivace vzniku přezdivek?
3. Objevují se přezdívky více u dívek, nebo u chlapců?

TEORETICKÁ ČÁST

2 Onomastika

Onomastika je v českém prostředí chápána jako jazykovědná subdisciplína s relativně značnou mírou autonomnosti. Je to nauka o vzniku a fungování propriálních pojmenovacích soustav, o jejich realizaci v konkrétních společenských i časových a místních podmínkách. Zároveň se zabývá konkrétními prvky těchto soustav (tj. konkrétními proprii, pojmenovacími principy, onymickými objekty, areály atd.). Podle tříd a podtříd vlastních jmen se rozlišuje nauka o bionymech – bionomastika, o vlastních jménech osobních/antroponymech – antroponomastika, o vlastních jménech zvířat/zoonymech – zoonomastika, o vlastních jménech rostlin/fytonymech – fytonomastika, toponymech – toponomastika, vlastních jménech místních/oikonymech – oikonomastika, hydronymech – hydronomastika, chrématonymech – chrématonomastika aj. (Pleskalová, 2002, s. 293).

2.1 Dělení onomastiky

Existuje ještě dílčí dělení onomastiky. Toto třídění je vytvořeno na základě druhové povahy onymických objektů, podle kterého se vytvářejí tři velké plány, jiným slovem prostory. Tomuto členění odpovídá také základní trichotomie tříd vlastních jmen a také členění onomastiky na geonomastiku, bionomastiku a chrématonomastiku (včetně subdisciplín, jako jsou toponomastika, andronomastika aj.) (Šrámek, 1999, s. 16).

2.1.1 Geonymický prostor

Tento prostor zahrnuje všechny třídy toponym, tj. jména onymických objektů na povrchu země, a kosmonym, tj. jména nebeských těles a útvarů na nich. Geonymické objekty jsou postižitelné kartograficky, jelikož se vyjadřují na mapových dílech.

2.1.2 Bionymický prostor

Bionymický prostor zahrnuje antroponyma, pseudoantroponyma a zoonyma, tj. jména živých nebo jakoby živých onymických objektů – tedy bytostí.

2.1.3 Chrématonymický prostor

Chrématonymický prostor zahrnuje vlastní jména pro objekty, jevy a vztahy vzniklé lidskou činností (společenskou, kulturní, ekonomickou apod.).

3 Vývoj onomastiky

Onomastika se začíná intenzivněji rozvíjet od 50. – 60. let minulého století. Postupem času ztrácí charakter pomocné vědy historické (geografické, sociální, kulturní historie aj.) a je dovršen její přesun do věd lingvistických, jak názorně ukazuje onomastika česká, která se též na dalším vývoji obecné onomastické teorie velmi výrazně podílí. Byly k tomu vytvořeny dva důležité předpoklady:

- a) Česká onomastika vybudovala v průběhu 50. – 60. let svá základní materiálová východiska. Díky dílům Antonína Profouse², Josefa Svobody, Vladimíra Šmilauera, později Miloslavy Knappové³ aj. se čeština stala mezi slovanskými a evropskými jazyky jedním z mála jazyků, jejichž onymie je ve svých podstatných částech zpracována v relativní úplnosti a systematicky.
- b) V 60. – 70. letech byl u nás dovršen přesun onomastiky (zvl. toponomastiky a antroponomastiky) z věd historických do jazykovědných, čímž byla otevřena možnost a také nutnost vyrovnat její dosavadní teoretickou nepropracovanost. Významnou roli sehrály studie Dokulilovy⁴ a Trostovy⁵ (Šrámek, 1999, s. 3).

K rozvoji české onomastiky přispěl z historiků například František Palacký (1798–1876), který jako jeden z prvních pro své historické práce užíval i svědectví místních jmen. Výsledky svých toponomastických výzkumů publikoval pod názvem „*O jménech místních v zemi české a moravské*“ ve stati *Rozbor etymologický místních jmen českoslovanských* (Harvalík, 2004, s. 17–19). K Palackého zásluhám patří také fakt, že u jmen rozlišuje dvě základní skupiny: oikonyma, která vznikla z osobních jmen, tj. ze jmen zakladatelů nebo vlastníků, a z apelativ označujících přírodní podmínky na místě, kde pojmenovaná lokalita leží. Rozděluje tedy místní jména na

²PROFOUS, Antonín, Vladimír ŠMILAUER a Jan SVOBODA, 1947–1960. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd. 5 sv.

³KNAPPOVÁ, Miloslava, 1989. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia. 204 s. ISBN 80-200-0167-0.

⁴DOKULIL, Miloslav, 1977. Status tzv. vlastních názvů. *Slovo a slovesnost*. Roč. 38. č. 4 s. 311–319. ISSN 0037-7031.

⁵TROST, Pavel, 1995. *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst. 519 s. ISBN 80-85639-50-5.

depropriální a deapelativní. K rozvoji české onomastiky přispěl také historik a někdejší moravský zemský archivář Vincenc Brandl (1834–1901). Za Brandlovu vrcholnou práci lze pokládat na moravském materiálu založenou studii „*Rozpravy o jménech topických*“, v níž formuluje řadu zásadních myšlenek. Z jeho názorů vyplývá, že se jména na sebe v průběhu času kladou jako geologické vrstvy podle toho, jak se v zemi střídají jednotlivé národy. Dále si Vincenc Brandl všímá oikonym, v nichž se markantně reflektují různé způsoby kolonizace a která jsou pro českou oikonymii charakteristická. V neposlední řadě se zabývá i přejímáním jmen z němčiny do češtiny a naopak. Z dalších historiků, kteří se zasloužili o českou toponomastiku, bych mimo jiné ráda zmínila i Augusta Sedláčka (1843–1926) (Harvalík, 2004, s. 17–19).

4 Onomastika jako vědecký obor

Povaha onomastiky jako vědeckého oboru a její postavení jsou dány jak předmětem výzkumu, tj. vlastními jmény (onymii, proprii) jako prvky jazyka, tak i povahou a podstatou systému jazykových a mimojazykových kategorií. Tyto kategorie jsou nezbytně nutné ke vzniku vlastních jmen a k jejich fungování ve společenské komunikaci. Povaha onomastiky je dále dána teoretickými východisky a speciálními pracovními metodami (tj. obecnou onomastickou teorií a metodologií) (Šrámek, 1999, s. 11). Profilování onomastiky jako vědy podporoval hlavně vývoj společnosti. Přírodní podmínky života homo sapiens podporovaly spolupráci jednotlivců, rodin a rodů, kteří měli šanci přežít jen na základě rozdělení si úloh v určitém větším či menším společenstvu. Spolupráce lidí ve smyslu evoluční teorie tedy podporovala vznik samotné řeči. Předmětem výzkumu onomastiky jsou jména ve všech aspektech svojí existence. Záměrem je poukázat na možné aspekty vlastních jmen, které se dají zkoumat (Odaloš, 2014, s. 17–19).

4.1 Vlastní jména

Předmětem onomastického výzkumu jsou, jak bylo zmíněno, vlastní jména – onyma a propria. Jsou to jazykové jednotky, které v protikladu k apelativům na nepojmové bázi pojmenovávají komunikativně individualizované objekty. Hlavní funkcí vlastních jmen je propriálně pojmenované objekty v rámci objektů téhož druhu individualizovat (ohraničit je jako neopakovatelnou jednotlivinu), diferencovat (odlišit v rámci téhož druhu objektů jednotlivé prvky dané množiny nezaměnitelným způsobem od sebe) a lokalizovat (zařadit propriálně pojmenovaný objekt do určitých věcných, prostorových, sociálních, kulturních nebo ekonomických vztahů) (Šrámek, 1999, s. 11).

5 Přezdívky

Miloslava Knappová (2002) definuje v *Encyklopedickém slovníku češtiny* přezdívku jako *neúřední doplňkové vlastní jméno, které většinou charakterizuje osoby, místa nebo věci a vztahuje se k povolání, vlastnostem, původu nositele jména. Může obsahovat pozitivní, nebo negativní hodnocení*. Na rozdíl od rodného jména, které dítě dostává od rodičů po narození, přezdívku ve většině případů nositeli volí kolektiv. Objevují se také i případy, kdy nositel přichází s přezdívkou sám. Častým důvodem je např. nespokojenost se svým rodným jménem nebo příjmením. Za nejčastější podnět k pojmenování přezdívkou považují vzhled nositele, konkrétně něco, čím jeho vzhled vyniká. Jak uvádí Alena Scheinostová (1999), mládež při pojmenování projevuje překvapivou vynalézavost. Většina přezdívek se řadí mezi slušná slova, dokonce mnohem častěji mezi deminutiva než mezi výrazy augmentativní. Vzdělání a vědomosti se při tvorbě přezdívek také velmi uplatňují. Jako příklad uvádí Cyrila, ze které se stane *Kost'a* (Konstantin byl slovanský věrozvěst, který v klášteře v Římě přijal řeholní jméno Cyril).

Podle Marty Kvičalové (2013) jsou přezdívky jako neoficiální a stylisticky příznaková antroponyma velmi rozšířeným prvkem dětského a mládežnického slovníku, ale i slovníku dospělých. Tvoří bohatou, značně proměnlivou a dynamickou skupinu proprií. Důvodem jejich vzniku je především snaha o výstižnost, vtipnost, originalitu a jazykovou úspornost – dlouhá jména a příjmení jsou v komunikaci nahrazována kratšími přezdívkami. Proto také platí, že v současné době jsou přezdívky v komunikaci velmi frekventovanými antroponymickými prostředky. Za přezdívky se tradičně nepovažují hypokoristika, tedy různé domácké zkráceniny, zdrobněliny a obměny rodných jmen (Knappová, 1998, s. 47–53). Jako příklad bych uvedla jméno Andrea a jeho obměny jako *Andy*, *Andrejka* aj. Ve svém výzkumu však s hypokoristiky pracuji.

Studiem přezdívek se česká onomastika zabývá již více než osmdesát let. V současné době se této problematice věnuje např. Miloslava Knappová, Marta Kvičalová, Alena Scheinostová a další.

5.1 Vývoj přezdívek v českých zemích v letech 1000–2010

Jana Pleskalová (2011) rozděluje vývoj přezdívek do čtyř období. První fáze je od roku 1000 do roku 1300. V roce 1000–1300 se přezdívky ještě příliš neobjevují, spíše se formují až v dalších staletích. Není snadné je rozpoznat od příjmi, což je

doplňkové antoponymum, které v době jednojmenné antroponymické soustavy, tj. před zavedením příjmení, rozlišovalo jedince se stejným vlastním jménem (oficiálním) (Pleskalová, 2002, s. 355) Oba tyto druhy antroponym (přezdívky a příjmi) se totiž tvořily na základě stejných pojmenovacích motivů. Pokud se vyskytne dvoučlenné pojmenování, je považováno jméno připojené k oficiálnímu jménu za příjmi. Pokud by šlo o pravou přezdívku, existovala by samostatně.

V období od roku 1300 až do roku 1500 ještě stále nepředstavují přezdívky výrazný druh vlastních jmen. Příjmi i přezdívky splývají, jelikož mnohé přezdívky pronikly s pojmenovávanou osobou na veřejnost a začaly sloužit jako příjmi. V dalším vývoji se však přezdívky a příjmi rozdělují.

Pro období od roku 1500 do roku 1786 je typický nárůst jmen, která byla motivována různými nápadnými vlastnostmi pojmenovaného nebo byla založena na jisté události.

V posledním období, které uvádí Jana Pleskalová, tedy od roku 1786 do roku 2010, hrají přezdívky důležitou roli v neoficiálním prostředí. Stala se z nich buď závazná příjmení, nebo nadále sloužila v neoficiální komunikaci jako pravé přezdívky.

5.2 Vznik přezdívek

Přezdívky vznikají v různých prostředích, nejčastěji však tam, kde jsou lidé v blízkém kontaktu a v hojném počtu. Typickým příkladem pro velké množství přezdívek jsou sportovní oddíly či týmy, například fotbalové a hokejové týmy, kde se nositelé přezdívek pojmenovávají podle slavných hráčů aj. Přezdívky se ale objevují i v pracovním prostředí, i když ne tak hojně. Za největší výskyt přezdívek pokládám prostor škol, jak základních, tak středních, méně už vysokých. Přezdívky nemají ale jenom studenti, ale také jejich učitelé.⁶ Přezdívky většinou vznikají ve skupinách mladých lidí, ale z vlastní zkušenosti vím, že přezdívky jsou „trendem“ i mezi dospělými. Nejčastěji vznikají na různých společenských akcích, oslavách nebo i v zaměstnání. Důvodem může být např. nespokojenost s chováním svého nadřízeného aj.

⁶Jako příklad bych uvedla svou paní učitelku ze střední školy, jejíž příjmení bylo *Borůvková* a nikdo jí neřekl jinak než *Brůvka*.

5.3 Dělení přezdivek

Dělením přezdivek se zabývalo mnoho lingvistů a je nasnadě, že ne všechna dělení se shodují. Pravděpodobně je to způsobeno tím, že počet přezdivek neustále narůstá, a proto je nutné zavádět nové kategorie, do kterých je lze zařadit. Ve své práci uvádím členění Miloslavy Knappové, Slavomíra Utěšeného a také třídění přezdivek podle Marty Kvíčalové.

5.3.1 Podle Miloslavy Knappové

Jako první bych ráda uvedla dělení podle Miloslavy Knappové, které prezentuje ve své stati „*Tvorba přezdivek stále živá*“ (1996).

5.3.1.1 Přezdívky motivované rodným jménem nositele

Přezdívky jsou odvozeny od rodného jména nositele a úzce s ním souvisejí. Lze mezi nimi vyzorovat dva základní motivy jejich vzniku. Jde především o rýmování, při němž se k základní či hypokoristické podobě jména přiřazuje takový rým, který je povětšinou z plnovýznamové sféry apelativní, aniž by ovšem přezdívkové apelativum mělo k takto pojmenované osobě nějaký bližší vztah. Jsou to např. dvojice *Dominik – Kominík, Hana – Panna, Nikola – Pikola* aj. Jak zmiňuje Miloslava Knappová, dalším produktivním typem je vytváření přezdivek ze základu výchozího jména přetvořením či deformací jeho hláskové skladu. Např. *Květoslava – Květák, Klára – Králík, Marek – Marco Polo*. Ojedinele se vyskytují další motivační podněty vyplývající z asociačních a doplňkových vztahů ve významových polích, např. chytrý *Jakub* je přezdíván *ing. Kubátor*. Existuje ještě takový typ přezdivek, které vznikly spojením prvních slabik ze jména a příjmení, jako např. *Dodo* (z *Dominik Dolejší*).

5.3.1.2 Přezdívky motivované příjmením nositele

Velmi časté je odvozování přezdivek na základě výrazové stránky oficiálních podob příjmení, např. typy jako *Procházková – Prochajda, Trávníček – Travex*. Běžný je typ přezdivek vycházejících ze stejného sémantického okruhu jako apelativum hyponymní s příjmením, přičemž může jít o antonymické dvojice, asociační nebo doplňkové vztahy ve významových polích, např. *Veselý – Švanda, Dlouhý – Prcek* aj. Ojedinele se mohou vyskytnout i další typy, např. přezdívky vzniklé překlady jmen,

např. *Černý – Black, Šťastná – Happy*. Objevuje se i rýmování, např. *Šmejkal – Žvejkal, Krupka – Trubka*.

5.3.1.3 Přezdívky označující tělesné vlastnosti nositele

Motivací pro tento druh přezdívek může být např. vysoký vzrůst nebo hubenost: *Štafle, Špejle, Špagetka*; malý vzrůst: *Knoflík, Bobek, Prcek*; tlustá zaoblená postava: *Cvalda, Buřt*; silná mohutná postava: *Slon, Mamut, Vepř*; barva, kvalita, úprava vlasů: *Zrzka, Liška, Leskymo*; barva, tvar očí, nošení brýlí: *Soba, Upír, Mongol, Šikmý voko*; celkový vzhled: *Turek, Kočka, Velká piha*; způsob chůze: *Kačer, Ještěrka, Klokan*; způsob oblékání: *Vosa* (nosí pruhovaný svetr), *Adidas, Zlatokop* (ráda nosí zlato); způsob chování a mluvy: *Markýza, Playboy, Bitkař, Mlátička* aj.

5.3.1.4 Přezdívky označující duševní, charakterové a podobné vlastnosti

Tato kategorie zahrnuje přezdívky metaforické a metonymické, které jsou odrazem aktuálních problémů jak společenských, tak i školních. Patří sem přezdívky označující duševní schopnosti, úroveň inteligence, zvláště negativní, např. *Paní Chytrá, Pětka, Debil*; mluvní schopnosti, výřečnost, upovídánost: *Držka, Kenda, Drbna*; vztah k učení a k učitelům: *Šprtka, Němka, Bonzák*; temperament, průbojnost aj. povahové vlastnosti: *Šéfka, Jánošík, Drak*; neoblíbenost u spolužáků: *Pobudka, Skrblik*; záliby, koníčky: *Hračička, Okoun, Player*; oblíbené návyky, jídlo, zvířata: *Kuřík, Demižon, Feťák, Alík*; ideové směry: *Nacista, Rasista, Hitler, Satanka*.

5.3.1.5 Symbolické přezdívky motivované aktuálními událostmi

Depropriální okruh

Motivacemi k těmto typům přezdívek se stávají oblíbené postavy z oblasti kultury, sportu, např. *Vašut, Romário* (fotbalista); oblíbené fiktivní postavy z uměleckých děl, nejčastěji z televizního pořadu pro děti: *Gumídek, Skippy*; reálné postavy dívek, s nimiž má chlapec – nositel přezdívky – důvěrné styky: *Tereza, Kamila, Janinka*; vlastní jména spojená s nějakou aktuální událostí.

Deapelativní okruh

Motivacemi se stávají konkrétní události či situace, např. *Plavka* (uplavaly jí plavky), *Kosa* (kosil hráče); aktuální, osobní, rodinné situace: *Tatík* (stará se o mladšího bratra), *Řeznice* (otec je řezník).

5.3.2 Podle Slavomíra Utěšeného

Slavomír Utěšený dělí přezdívky ve své stati „*K dnešním žákovským přezdívám*“ (1980) na čtyři velké skupiny, a to na deapelativní přezdívky, deproziální přezdívky, vícere a složitější motivace a na nejasné přezdívky. Toto členění je podle mého názoru propracovanější než již charakterizované členění od Knappové a pojímá přezdívky v užším pojetí. Členění Knappové je spíše obecnější, ale rozhodně výstižné.

5.3.2.1 Deapelativní přezdívky

Realisticky popisné personální charakteristiky

Do tohoto okruhu patří přezdívky vytvářené podle tělesných vlastností člověka (*Drobek, Lahváč, Šmudla, Černoška*) a podle povahy a chování (*Šprt, Sympaťák, Debil*).

Metaforické a metonymické přezdívky

Tyto přezdívky jsou děleny dále na personální a nepersonální. Do personálních přezdívek jsou zařazeny přezdívky podle povahy a chování, které jsou blízké přezdívám popisně charakterizačním. Jsou to přezdívky např. *Knihař* (milovník knih), *Slovák* (podle řeči). Podle voleného povolání např. *Ekonom, Právník*. Nepersonální přezdívky se člení ještě na metonymie – dle vnějších částí těla (*Kokos, Cibule, Zub*); dle vnitřních částí těla (*Mozek, Srdíčko* – myšleno symbolicky); na živočišné přezdívky (*Buvol, Hroch, Gazela*) a bájně bytosti (*Čertík, Medúza*); na věci: a) rostlinstvo (*Švestka, Voříšek*), b) neživá příroda (*Sluníčko, Vichřice*), c) potraviny a látky (*Buřt, Bochník*), d) nástroje, stroje a zařízení (*Basa, Špendlík, Motor*), e) varia (*Harakiri, Metráček*).

Přezdívky citátové

Tyto přezdívky většinou vznikají jako jednorázová přeheknutí nebo omyly. Výjimečně může vzniknout přezdívka podle písemných znaků (*Umag* – nápis na tričku). Vyskytují se však jen zřídka.

5.3.2.2 Deproriální přezdívky

Přezdívky dávané jako symbolická charakteristika

Tento okruh dále Slavomír Utěšený dělí na personální a zvířecí. Do okruhu personálních přezdívek zařazuje tradiční přezdívky (*Panna Orleánská*), do této části řadí ještě fiktivní přezdívky (*Golem*, *Nemo*); aktuální přezdívky (*Gott*), dále opět fiktivní přezdívky inspirované např. postavami z filmů aj., jako je např. *Hujer* – velmi snaživý student z filmu *Marečku, podejte mi pero*; a jiné přezdívky (*Senegal* – nositel přezdívky chce studovat afrikanistiku).

Zvířecí přezdívky jsou členěny stejně jako personální na tradiční a aktuální. Jako příklad tradiční přezdívky je uvedena přezdívka *Alik*, *Punt'a* a jako příklad aktuálních je uvedena *Judy* – opička z televizního seriálu *Daktari*. Článek Slavomíra Utěšeného je z roku 1980, a proto jím uváděné přezdívky nejsou již vzhledem k současnosti aktuální. Dnes se objevují stále nové aktuální přezdívky, které mohou souviset s novými televizními pořady, seriály apod.

Přezdívky vyvozené z původního jména

V této kategorii se objevují tři větší podkategorie. Jako první bych ráda zmínila přezdívky z „významu“ příjmení. Do této skupiny lze zařadit synonymní dvojice (*Bota* – *Škrpál*, *Černý* – *Negr*); mezijazyková synonyma (*Vodička* – *Whiskey*, *Horníková* – *Šacht'or*); souřadné páry, které jsou většinou žertovného charakteru (*Krejčí* – *Švadlena*, *Kudla* – *Vidlička*); logické páry třída – druh (*Jedlička* – *Stromeček*, *Sýkora* – *Pták*); asociační a doplňkové vztahy ve významových polích (*Bednářová* – *Piksla*, *Provazník* – *Laso*); vztahy v terminologické soustavě (*Kajman* – *Želva*) a ve jmenné soustavě (*Jirásek* – *Alois*, *Němcová* – *Božka*).

Nyní bych uvedla některé typy přezdívek vyvozených z výrazové stránky příjmení. Patří sem přetvoření jména hláskovým překroucením (*Cháb* – *Šváb*, *Svák* – *Sovák*). Hláskové překroucení je zde značné, ale pokládám za důležité zaměřit se také na zvukovou shodu jednotlivých slov. Myslím si, že tento rys je velice důležitý

při zmíněném způsobu tvoření. Dále pak Slavomír Utěšený uvádí vznik deformací hláskového skladu spolu s derivací (*Cetkovský – Cecina, Hošková – Hašiš, Kotačka – Kotel*).

Zde bych ráda také připomněla krácení, které při vytváření přezdivek probíhá. Jde jak o zjednodušení výslovnosti, tak i o rychlejší a důraznější vyslovení dané přezdívky. Dále se pak objevují derivační formanty a zkratky (*Blaťáková – Blato, Buchvaldková – Buchta, Bradáč – Bradka, Martínek – Marťan*). Další kategorií tohoto okruhu jsou přezdívky vzniklé přetvořením příjmení v rodné jméno (*Rybáková – Rybana, Staňková – Stáňa, Matina – Mates, Mišák – Michal*); deformace dle modelu cizích jazyků (*Tomáš – Tomas*) a hříčky a zkratky (*Emil Vrána – Emajl Havran*). Přezdívky, které vznikají deformací podle modelu cizích jazyků, jsou v dnešní době stále častějším jevem.

5.3.2.3 Vícerá a složitější motivace

Objevují se zde přezdívky, které Slavomír Utěšený nazývá rafinovanými. Jde např. o přezdívku *Hulán*. Respondent dostal přezdívku podle rodného města Hulína a také podle toho, že rád „hulí“ (užívá marihuanu).

5.3.2.4 Nejasné značkové přezdívky

K tomuto okruhu bohužel Slavomír Utěšený žádné příklady neuvádí, vyskytují se jen zřídka.

5.3.3 Podle Marty Kvíčalové

Jako poslední bych ráda uvedla dělení podle Marty Kvíčalové, které je uvedeno v jejím příspěvku „*Současné studentské přezdívky na pražských středních školách*“ (2014). Kvíčalová dělí přezdívky do devíti skupin. Její třídění přezdívek přináší nové kategorie, do kterých přezdívky můžeme zařazovat. Objevují se skupiny, do kterých lze zařadit přezdívky vzniklé na základě příhod či neobvyklých situací, dále na základě zlovyku nebo zvyku nositelů přezdívek. To zdaleka nejsou všechny nové kategorie, které autorka vytváří, a proto její příspěvek hodnotím velmi přínosně.

5.3.3.1 Přezdívky vzniklé z osobních jmen

Přezdívky vzniklé z rodných jmen

Do této skupiny řadí Marta Kvíčalová přezdívky, které jsou odvozené od domácích i cizích rodných jmen. Autorka ve svém výzkumu dochází k závěru, že patrně nejoblíbenější jsou přezdívky vzniklé komolením rodných jmen (*Mádži – Margareta*) nebo krácením části jména (*Lil – Liliana*). Často se také ale uplatňují nejrůznější jazykové hříčky, do kterých lze zařadit přesmyčky (*Šumilka – Miluška*); obrácený sled hlásek (*Anýt – Týna*); záměna první hlásky a rýmování (*Čárka – Šárka*); záměna hlásky uprostřed (*Malina – Marina*) nebo také záměna české a cizí varianty téhož rodného jména (*Carlos – Karel*). Na základě poznatků z výzkumu mohou říct, že záměna české a cizí varianty rodného jména je velice hojným typem přezdívek⁷. Anglický jazyk do českého proniká čím dál tím intenzivněji, a to se samozřejmě odráží i na oslovování mezi lidmi.

Přezdívky vzniklé z příjmení

Tento typ přezdívek vzniká deformací (*Kubizna – Kubíková*); přesmyknutím hlásek (*Šnek – Šenk*); zkracováním (*Kazi – Kazil*); přidáním hlásky (*Peták – Pták*); protezí (*Sadánek – Adánek*); záměnou hlásky uprostřed příjmení (*Bláza – Bláha*). Mezi častým typem vzniku je rýmování (*Kokos – Rokos*). Jak píše Marta Kvíčalová, relativně velká skupina přezdívek vznikla překladem z cizích nebo do cizích jazyků (*Taylor – Krejčí, Rocky – Skála*) nebo záměnou ženských příjmení za mužská (*Sysel – Syslová*).

Nejzajímavější skupinou přezdívek z hlediska jejich vzniku jsou ty přezdívky, jež vznikly na základě asociace, kterou vyvolává příjmení chápané jako jméno obecné. Přezdívky tak vznikají na základě sémantického spojení (*Kocour – podle příjmení Macek*); jako protiklady (*Čist – podle příjmení Špína*); podle ustálené představy (*Myš – podle příjmení Šedivá*); na základě známého slovního spojení (*Vacátka – podle příjmení Rada*) nebo jako logický pár (*Hřib – podle příjmení Klouzek*).

⁷Viz kapitola 7.1.

Přezdívky vzniklé z rodného jména a příjmení zároveň

Tento typ přezdívek je velice zajímavý. Přezdívky vznikají pouhou záměnou jedné nebo více hlásek (*Lukač – Lukáš Cíl*) nebo také spojením začátku jednotlivých jmen (*Eduš – Eva Dušková*). Tato kategorie, kde se kombinuje rodné jméno a příjmení, se zatím neobjevila u žádných dosavadních dělení, se kterými jsem pracovala. Je zde vidět, jak se přezdívky neustále vyvíjí a tím i jejich dělení a zasazení do kategorií.

5.3.3.2 Přezdívky vzniklé z místních a obyvatelských jmen

Tato skupina přezdívek není tak početná jako předešlé skupiny. Patří sem přezdívky, jež označují člověka podle oblasti – země, města, ze které pochází nebo ke které má blízký vztah (*Ital, Hodonín*). Patří sem také přezdívky, jež nastiňují zálibu nebo zájem nositele (*Španěl – výborně mluví španělsky*).

5.3.3.3 Přezdívky vzniklé podle vzhledu a tělesných vlastností nositele

V této skupině se objevují přezdívky, které pocházejí především z obecných jmen a jsou původem podstatnými či přídavnými jmény. Ve většině případů jde o přezdívky vzniklé na základě podobnosti se zvířaty (*Bejk, Bobr*) nebo o přirovnání k typickým vlastnostem předmětů, známých staveb apod. (*Balvan, Eiffel*).

Přezdívky podle vzhledu nositele

Přezdívky poukazují na celkový dojem, jímž nositel působí, na jeho upravenost (*Šampón*) či neupravenost (*Chlup*) anebo na podobnost se zástupci zvířecí říše (*Kuře*). Podle pigmentace a vzhledu pokožky vznikají přezdívky jako *Albín, Bed'ar* a podle výrazů ve tváři například *Citron*.

Přezdívky podle účesu nebo barvy a kvality vlasů nositele

Do skupiny přezdívek reflektujících účes nebo kvalitu vlasů nositele zařazuje Marta Kvíčalová přezdívky typu *Culík, Ježek, Cédéčko* (pleš), mezi přezdívky vztahující se k barvě vlasů např. *Nutela* (čokoládová pomazánka z lískových oříšků, která je oblíbená hlavně mezi dětmi) a mezi přezdívky vztahující se k upravenosti či neupravenosti vlasů zařazuje přezdívky jako např. *Fritáček*.

Přezdívky inspirované obličejem

Přezdívky vznikají podle tvaru a vzhledu obličeje (*Budík, Koblih*) i podle barvy nebo tvaru očí (*Gejša*). Řada z nich vznikla podle výrazného nosu nositele, jako je např. *Nosáč* nebo *Buldok*. Inspirací k vzniku přezdívek je také chrup, především upozornění na výrazný předkus (*Bobr, Veverka*). Mohou také vznikat i podle tvaru uší (*Elfice*), tvaru rtů (*Kachna*) či úpravy vousů (*Fousek*). Tyto přezdívky se však příliš nevyskytují. Mezi méně časté přezdívky patří také ty, které vznikly podle typického znaku nositele, především dle dioptrických či dentálních pomůcek (*Optik, Sklíčko, Želízko*).

Přezdívky vzniklé podle tělesných proporcí nositele

Tato skupina je jedna z nejpočetnějších. Nositeli přezdívek se stávají statní, velcí, přerostlí, urostlí i tlustí (*Balvan, Hroch, Medvěd*), ale také malí a zavalití (*Kulička*), vysocí (*Čáp*) nebo malí a drobní (*Cvrček, Prcek*) jedinci.

5.3.3.4 Přezdívky podle zálib a zájmu nositele

Tuto skupinu tvoří přezdívky, jež vznikají především ze jmen obecných, výjimečně vlastních (*Šumi*). Původem jsou substantiva, někdy i cizojazyčná adjektiva (*Black*).

Přezdívky podle oblíbeného jídla

Podle oblíbeného jídla vznikají přezdívky jako *Bonbon, Bramborák, Cukr*.

Přezdívky podle oblíbeného zvířete

Jedná se o přezdívky jako např. *Beruška, Pingvín*.

Přezdívky podle typické nebo oblíbené barvy oblečení

Podle záliby v určitých barvách vznikají přezdívky jako *Žába* (podle zelené barvy), *Banán* (podle žluté barvy) apod.

Přezdívky podle oblíbeného talismanu, věci nositele

Přezdívka vzniká podle nositelova oblíbeného talismanu nebo jiné věci. Jde o přezdívky jako např. *Mušle, Sichra*.

Přezdívky podle oblíbené osobnosti

V této skupině se objevují přezdívky, které vznikají podle oblíbených osobností nositele, např. *Zagy* (podle Hany Zagorové), *Ozák* (podle hlavní postavy ze seriálu *Comeback*).

5.3.3.5 Přezdívky podle literárních, filmových a televizních hrdinů či pohádkových postav

Motivací ke vzniku přezdívky bývá fakt, že se jejich nositel dané postavě povahově podobá nebo podobat chce, obdivuje ji, je nositelem jejího poselství (hrdina *Rambo*), případně se dané osobě podobá fyzicky (*Frodo*).

5.3.3.6 Přezdívky vzniklé z tzv. přeřeknutí a průpovědek

Některé přezdívky vznikají náhodně, jde např. o přeřeknutí, zadrhnutí řeči (*Popo*), úmyslné nebo nechtěné opakování hlásek a slabik (*Gaga*). Velkou roli u tohoto typu přezdívek hraje náhoda, neznalost nových nebo cizích slov či jejich záměrná deformace a záměna (*Rezident* – prezident), jejich nesprávné pochopení, použití nebo skloňování (*Poust* – podle slova půst).

5.3.3.7 Přezdívky sloužící k rozlišení dětí stejných jmen, vyjmutí ze skupiny, podle příbuznosti či jiné sociální vazby jednotlivých nositelů

Podle Marty Kvíčalové se jedná o případ, kdy se ve třídě či v úzkém kolektivu dětí objeví dvě nebo více dětí stejného jména. Proto se většinou zavádí přezdívky, jež je od sebe odlišují (*Malá Jana, Velká Jana*). Často se používá i pojmenování podle známých pohádkových dvojic např. dvě Petry – *Jája* a *Pája*. Podobně vznikají i přezdívky pro nerozlučné kamarády a kamarádky. Jejich základem se stávají též obecně známé dvojice, ať už se jedná o literární nebo pohádkové postavy (*Káťa* a *Škubánek*) nebo známé situace či skutečnosti (*Tečka* a *Čárka*). Podle Marty Kvíčalové není v tomto případě úkolem přezdívek jednotlivé osoby odlišovat, ale naopak deklarovat fakt, že patří k sobě.

5.3.3.8 Přezdívky podle povahy, vlastností, zájmu nebo koníčku nositele

Přezdívky vznikají na základě duševních a charakterových schopností a vlastností, případně fyzických dispozic nositele.

Přezdívky podle povahy, náтуры a charakteru

Do této skupiny přezdívek jsou řazeny ty, jež jasně vypovídají o povaze, nátuře či charakteru nositele přezdívky. Jde o přezdívky jako např. *Blesk*, *Buldozer*, *Chaos*, *Jason*.

Přezdívky podle zájmu nebo koníčku

Nositel získává přezdívky na základě jeho zájmů či koníčků. Jedná se o přezdívky jako např. *Chemik*, *Žolík*.

Přezdívky podle chování, temperamentu, hlučnosti a výřečnosti

Nositel přezdívky může být např. charakteristický svou výřečností (*Kecal*) nebo svým temperamentem či chováním (*Lump*, *Maník*).

Přezdívky podle vlastností, schopností a znalostí

Nositel přezdívky je charakteristický např. svou chytrostí nebo všeobecnými znalostmi (*Einstein*, *Encyklopedie*).

Přezdívky podle fyzické zdatnosti, úspěchu ve sportu

Tyto přezdívky zdůrazňují rychlost, mrštnost, hbitost a obratnost nositele v různých pohybových aktivitách. Patří sem přezdívky *Blesk*, *Gepard*, *Lachtan*, *Laser*, *Pérák*, *Spíťa*, *Speedy* apod.

Přezdívky podle zvyku nebo zlozvyku

Nositel získává přezdívku na základě svého zlozvyku (*Kouř*, *Tavič* – kuřáci) nebo zvyku, jehož si jeho okolí všímá (*Chrastá* – nosí mince po kapsách, a při chůzi tak chrastí).

5.3.3.9 Přezdívky vzniklé na základě příhody, neobvyklé či paměťhodné situace

Jedná se o přezdívky vyjadřující zajímavou, těžko opakovatelnou situaci. V hojném počtu jsou zde zastoupeny ty přezdívky, jež vznikly na základě konkrétní situace, především malé nehody, která se jejich nositelům přihodila (*Bludička* – opakovaně se ztratila v Praze).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Explorace na vybraných základních školách

Sběr materiálu probíhal pomocí dotazníkové metody od 1. září do 30. září 2014 na třech základních školách v okolí Soběslavi⁸. První pracoviště, na kterém byl průzkum realizován, je Střední škola řemeslná a Základní škola, Soběslav, Wilsonova 405⁹. Vzdělávací a výchovná činnost probíhá na dvou odloučených pracovištích: Školní náměstí 56, 392 01 Soběslav a K zastávce 532, 391 81 Veselí nad Lužnicí. Školní vzdělávací program obou pracovišť, jak v Soběslavi, tak ve Veselí nad Lužnicí, vychází z *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*¹⁰ (RVP ZV – LMP). Školní vzdělávací programem nese název „Škola pro život“¹¹.

Třetí pracoviště, na kterém byl průzkum prováděn, je Základní škola a mateřská škola Tábor, ČSA 925¹². Školní vzdělávací program se nazývá „Úsměv pro každého“¹³.

Všechny uvedené školy jsou specializovanými školskými zařízeními zřizovanými Krajským úřadem Jihočeského kraje v Českých Budějovicích.

Již zmíněná školská zařízení jsou určena žákům, kteří na běžných základních školách nejsou úspěšní a selhávají. Mezi tyto žáky můžeme zařadit děti se zdravotním i s mentálním postižením. Výuka probíhá vždy v menších kolektivech pod vedením speciálně vyškoleného pedagogického sboru. Handicap jednotlivých dětí neznamená, že nemohou být úspěšní v jiných disciplínách. Žáci ze Základní školy v Soběslavi a ze

⁸Soběslav je město ležící na soutoku Lužnice a Černovického potoka v malebné jihočeské krajině 20 km jižně od Tábora. V současné době zde žije 7 300 obyvatel. *Oficiální stránky města Soběslav* [online]. © 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.musobeslav.cz/>

⁹*Střední škola řemeslná a základní škola Soběslav* [online]. [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: <http://www.srsobeslav.cz/zakladniskoly.html>

¹⁰Rámcové vzdělávací programy. *Msmt.cz* [online]. © 2013 – 2015 [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

¹¹Školní vzdělávací program pro základní vzdělání Škola pro život zpracovaný podle přílohy Rámcového vzdělávacího programu upravující vzdělání žáků s lehkým mentálním postižením. *Srsobeslav.cz* [online]. [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: http://www.srsobeslav.cz/Dokumenty/SVP_ZS.pdf

¹²*Mateřská škola a základní škola Tábor* [online]. © 2010 [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: <http://www.msazstabor.cz/>

¹³Školní vzdělávací program ZŠ praktické. *Mszstabor.cz* [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: http://www.msazstabor.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=109:kolni-vzdlavaci-program-z-prakticke&catid=15:vp&Itemid=11

Základní školy ve Veselí nad Lužnicí se pravidelně účastní recitačních, pěveckých a výtvarných soutěží.

Tento typ základních škol jsem si vybrala proto, že na nich dosud nebyl výzkum přezdivek prováděn. Existuje mnoho prací, které se zabývají analýzou přezdivek ve školním prostředí¹⁴, ale není mi známo, že by se právě tomuto typu škol někdo věnoval a provedl tak výzkum přezdivek u dětí s určitými handicapy.

Průzkum probíhal na druhém stupni základních škol přímým kontaktem s respondenty. Celkem se jej zúčastnilo **64** dětí různých věkových kategorií. Děti na těchto školách není mnoho. Základní školy sice zahrnují první až devátý ročník, ale může se stát, že například do osmé třídy by mohli být věkově zařazeni jen dva žáci, proto se osmá a devátá třída mohou spojit. Tato spojení bývají mezi různými ročníky.

Tabulka č. 1.

	Chlapci	Dívky
Celkový počet studentů	41	23
Počet odevzdaných dotazníků	41	23
Nositelé přezdivek	39	22
Vyřazené dotazníky	2	1
Celkový počet přezdivek	45	28

Vlastní dotazník¹⁵ byl sestaven ze čtyř otázek a byl zaměřen na získání přezdívky a její motivaci. Dotazník byl anonymní, ale pokud přezdívka souvisela s respondentovým jménem nebo příjmením, bylo nutné jej uvést. Otázky byly formovány velice jednoduše, ale i přesto jsem musela dětem jednotlivé otázky vysvětlovat. Setkala jsem se i s dětmi, se kterými jsem musela dotazník individuálně vyplnit, nebyly totiž schopné samy bez pomoci odpovědět.

Děti byly nadšené, že se mohou do něčeho zapojit a vyhnout se tak denní rutině. Většina z nich spolupracovala, i když se našly i výjimky, ale kolektiv dětí je vždy silnější než jedinec, a tak se do výzkumu zapojili všichni, jak nejlépe mohli. Pedagogičtí

¹⁴UTĚŠENÝ, Slavomír, 1980. K dnešním žákovským přezdívám. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*. Roč. 21, č. 1–5, s. 698–712. ISSN 0231-6358.; ŠMILAUER, Vladimír, 1933. Studentské přezdívky z Bratislavy. *Naše řeč*. Roč. 17, č. 5, s. 134–138. ISSN 0027-8203.; KVÍČALOVÁ, Marta, 2013. Studentské přezdívky utvořené z osobních jmen. *Acta Onomastica*. Roč. LIV, s. 170–177. ISSN 1211-4413.

¹⁵Viz Příloha 1.

pracovníci byli rovněž ochotni mi pomoci, a tak nenastal problém s uvolněním žáků z jejich běžné výuky.

7 Analýza materiálu

Při analýze jazykového materiálu jsem vycházela z členění Miloslavy Knappové, jež je popsáno ve stati „*Tvorba přezdívek stále živá*“¹⁶. Členění dále upravuji podle vlastních potřeb. Přezdívky jsou řazeny abecedně.

7.1 Přezdívky motivované rodným jménem nositele

Andy (dívka, 9. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku zkrácením svého rodného jména Andrea. Určitý vliv má i anglické osobní jméno Andy.

Tvoření: And-r-ea→And-y. Ze zkráceného základu jména byl vysunut konsonant [-r] a přípona [-ea] byla nahrazena hypokoristickou příponou [-y].

Barbína (dívka, 9. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla zvukovou obměnou rodného jména Barbora.

Tvoření: Barb-ora→Barb-ína. Základ jmen [Barb-] je shodný, liší se pouze zakončením. Nositelka přezdívky uvádí pouze spojitost se svým rodným jménem, lze se ale domnívat, že ke vzniku přezdívky může být i jiná motivace, kterou však respondentka nevedla. Motivací může být panenka Barbie, které se česky říká Barbína. Takto bývají označovány dívky, jež mají s touto panenkou jistou fyzickou podobnost, např. výrazné líčení, štíhlou postavu apod.

Daču (chlapec, 7. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě obměny svého rodného jména Dan.

Tvoření: Dan→Dan-eček→Da-ču. Z deminutiva Daneček vznikla přezdívka složená z počáteční slabiky [Da-] a komponentu [-č-] se zakončením na samohlásku [-u], tedy Daču. Zakončení na vokál [-u] se sice často objevuje u slov cizího původu, jako například *guru*, *kakadu*, která se skloňují od druhého pádu podle vzoru pán (2. p.

¹⁶Viz kapitola 5.3.1.

-ua)¹⁷, ale zároveň se tato koncovka se vyskytuje u maskulin ve vokativu singuláru vedle běžnějšího [-e] (př. hochu, žáku). V tomto případě je ale přezdívka nesklonná, spolužáci oslovují respondenta *Daču* ve všech sedmi pádech.

Dejvík (chlapec, 6. třída)

Motivace: Přezdívka *Dejvík* je deminutivum vytvořené od anglické podoby výslovnosti křestního jména David. Výslovnost byla přenesena i do psané podoby nositelovy přezdívky. K základu jména je připojena česká deminutivní přípona [-ík] (*Dejvík*).

Tvoření: Z anglického David [dejvid]→Dejv→Dejv-ík. Křestní jméno se nejdříve zkrátilo odsunutím formantu [-id] a následně byl ke kořeni [Dejv-] připojen sufix [-ík]. Primárních deminutivních přípon, jimiž se k základnímu pojmu nedeminutivní formy připojuje v deminutivní formě pouze znak deminutivnosti, má čeština prakticky už jen pět a právě mezi ně je řazen i již zmíněný sufix [-ík].¹⁸

Denny (dívka, 9. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku na základě krácení svého rodného jména Denisa. Respondentka dále uvádí ještě další přezdívku, viz *Šrámek Zámek*.

Tvoření: Den-isa→Den-ny. Zakončení [-isa] bylo odsunuto a nahrazeno sufixem [-y]. Přezdívka *Denny* u ženského rodu není častým jevem, spíše se používá pro mužský rod u jména Denis→Denny.

Éro (chlapec, 9. třída)

Motivace: Nositel dostal přezdívku na základě krácení svého rodného jména Erik. Tato osoba má ještě další přezdívku, viz *Kvása*.

Tvoření: Er-ik→Ér-o. Sufix [-ik] byl nahrazen vokálem [-o]. Počáteční [E] se ve výslovnosti i v psané podobě prodloužilo na [É].

¹⁷Internetová jazyková příručka. Skloňování mužských jmen typu guru, kuli, grizzly, kádí. *Priručka.ujc.cas.cz* [online]. ©2008–2015 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=230>

¹⁸ŠTÍCHA, František, 1978. Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem. *Naše řeč* [online]. Roč. 61, číslo 3. © 2011 [cit. 2015-02-18]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6051>

Frido (chlapec, 8. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě obměny svého rodného jména Filip. Respondent má ještě další přezdívku, viz *Kurej, co ho doma zhulej*.

Tvoření: Rodné jméno Filip bylo kráceno a následně do zkráceného jména Fido byl vložen konsonant [-r].

Jenda (chlapec, 8. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě domácí obměny svého rodného jména Jan. Respondent uvedl ještě další přezdívku, viz *Johny*.

Tvoření: Jan→Jen-da. Od základní podoby Jan bylo vytvořeno hypokoristikum pomocí přípony [-da]. V základu slova je varianta [-e-] za [-a-], která se objevovala i u základní podoby ve vokativu singuláru (Jene!).

Johny (chlapec, 8. třída)

Přezdívka *Johny* je cizí (anglická) varianta nositelova rodného jména Jan.

Kajla (dívka, 8. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku pravděpodobně na základě zkomolení svého rodného jména Klára.

Kubánek (chlapec, 7. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě obměny svého rodného jména Jakub. Respondent uvedl ještě další přezdívku, viz *Vajíčko*.

Tvoření: Jakub→Kub-a→Kub-ánek. Přezdívka vznikla domácí obměnou rodného jména Jakub→Kuba a přinastavením sufixy [-án] a [-ec]. Tato přezdívka je značně originální, jelikož sufix [-an], příp. [-ánek] se většinou používá při tvoření jmen obyvatelských¹⁹, nikoli při tvoření přezdívek.

¹⁹Internetová jazyková příručka. Kuba. *Prirucka.ujc.cas.cz* [online]. © 2008–2015 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kub%C3%A1nec&Hledej=Hledej#bref3>

Lena (dívka, 8. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla na základě krácení domácké obměny respondentčina rodného jména Lenka. Respondentka uvedla ještě další přezdívky, viz *Raspuša* a *Dement*.

Tvoření: Lenka→Lena. Konsonant [-k] byl vypuštěn pravděpodobně pro rychlejší výslovnost. Základní podoba jména je Lena, ale varianta Lenka je oficiálně uznávána jako rodné jméno.

Majk (chlapec, 8. třída)

Přezdívka *Majk* je vytvořena od cizí (anglické) podoby českého rodného jména Michael.

Tvoření: Michael [majkl] → Majk. Anglická výslovnost jména Michael byla ponechána i v psané podobě jména. U anglické varianty [majkl] došlo ke krácení jména kvůli rychlejší výslovnosti odsunutím konsonantu [l].

Natka (dívka, 7. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla na základě obměny rodného jména Natálie. Respondentka uvedla ještě další přezdívku, viz *Veverka*.

Tvoření: Nat-ál-ie→Nat-ál-ka→Natka. Nejprve došlo ke zdrobnělině respondentčina rodného jména Natálie, tedy Natálka. Dále se pak deminutivum krátilo a došlo k vypuštění skupiny hlásek [-ál-] a vznikla *Natka*.

Nika (dívka, 6. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla na základě krácení respondentčina rodného jména Veronika.

Tvoření: Vero-nika→Nika. Počáteční slabiky [Ve-] a [-ro-] byly vypuštěny a pro rychlejší výslovnost vznikla přezdívka *Nika*.

Ola (dívka, 9. třída)

Motivace: Motivací pro vznik přezdívky je obměna respondentčina rodného jména Olga.

Tvoření: Ol-ga→Ol-in-a→Ol-a. Z rodného jména Olga se stala domácká obměna Olina a následně byly vynechány skupiny hlásek [-in-] a vznikla ještě kratší varianta *Ola*.

Simens (dívka, 9. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla na základě jazykové hry rodného jména Simona. Přezdívka je shodná s chrématonymem – značkou elektroniky Siemens.

Stev (chlapec, 9. třída)

Motivace: Přezdívka *Stev* je varianta anglického křestního jména Steven (Štěpán).

Tvoření: Přezdívka vznikla zkrácením základní podoby Steven.

7.1.1 Přezdívky vzniklé rýmováním

Pindra (dívka, 7. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla na základě hravého rýmování s respondentčíným rodným jménem Jindřiška.

Tvoření: Jindř-iška→Jindr-a→Pindra. Přezdívka se utvořila krácením rodného jména Jindřiška v domácí podobu Jindra a dále pak záměnou počátečního písmene [J] za [P].

7.2 Přezdívky motivované příjmením nositele

Brázda (dívka, 8. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla na základě krácení respondentčina příjmení Brázdová. Dívka dále uvedla ještě jednu přezdívku, viz *Komár*.

Tvoření: Brázd-ová→Brázd-a. Sufix [-ová] byl nahrazena koncovkou [-a].

Bůca (chlapec, 9. třída)

Motivace: Respondent získal přezdívku na základě krácení svého příjmení Bucek.

Tvoření: Buc-ek→Bůc-a. Sufix [-ek] byl nahrazen formantem [-a]. Zároveň došlo ke zdloužení vokálu v základu.

Didina (dívka, 8. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku na základě zkomolení svého příjmení Dittrichová.

Tvoření: Došlo ke zdvojení první slabiky a ukončení jména formantem [-na].

Dvořka (chlapec, 7. třída)

Motivace: Přezdívka se utvořila krácením nositelova příjmení Dvořák.

Tvoření: Dvoř-ák→Dvoř-ka. Formant [-ák] byl nahrazen přechylovací příponou [-ka].

Hladiv (dívka, 9. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku na základě krácení svého příjmení Hladíková.

Tvoření: Hladí-k-ová→Hladí-v. Vokál [-í] se v příjmení Hladíková zkrátil na [-i]. Konsonant [-k-] a sufix [-ová] byl vyjmut a připojen konsonant [-v].

Hnízda (dívka, 7. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku na základě krácení svého příjmení Hnízdilová.

Tvoření: Hnízdil-ová→Hnízd-a. Přezdívka vznikla nejprve krácením příjmení a ze základu [Hnízd-] vznikla pomocí formantu [-a] varianta *Hnízda*. Tento formant odkazuje k ženskému rodu.

Kvása (chlapec, 9. třída)

Motivace: Motivací pro vznik přezdívky je zde krácení respondentova příjmení Kvasnička.

Tvoření: Kvasn-ička→Kvás-a. Přezdívka vznikla nejprve krácením nositelova příjmení Kvasnička. Ze základu [Kvás-] vznikla pomocí formantu [-a] varianta *Kvása*.

Kytka (chlapec, 7. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě svého příjmení Kytka. Chlapcovi spolužáci nazvali respondentovu přezdívku jako vtípnou a při pomýšlení, že spolužáka oslovují názvem, který se běžně užívá jako hovorový výraz pro květinu, se velice baví.

Spolužáci chlapce neoslovují křestním jménem, nýbrž pouze touto přezdívkou, která je zároveň jeho příjmením.

Malchy (chlapec, 8. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívkou na základě krácení příjmení Malecha.

Tvoření: Přezdívkou vznikla krácením a zároveň připojením hypokoristické přípony [-y]. Respondent dále uvádí, že přezdívkou *Malchy* je oslovován především ve své rodné vsi.

Michulec (chlapec, 8. třída)

Motivace: Nositelova přezdívkou *Michulec* vznikla na základě přeroknutí respondentova příjmení Michalec.

Tvoření: Mich-a-l-ec → Mich-u-l-ec. Proběhla zde změna vokálu [-a] na [-u].

Plíca (chlapec, 9. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívkou na základě krácení svého příjmení Plicka.

Tvoření: Přezdívkou *Plíca* se vytvořila nejdříve dlužením vokálu [-í] a následným vynecháním konsonantu [-k].

Stelnošky (chlapec, 8. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívkou na základě kreativní obměny svého příjmení Stellner. Respondent má ještě další přezdívkou, viz *Jelen*.

Tvoření: K základu [Stelln-] byly připojeny komponenty [-oš-] a [-ky].

Váňa (chlapec, 6. třída)

Motivace: Respondent získal přezdívkou na základě krácení svého příjmení Vaněk.

Tvoření: Van-ěk → Váň-a. Sufix [-ek] byl vypuštěn a nahrazen formantem [-a]. Zároveň došlo ke zdlužení vokálu v základu.

7.2.1 Přezdívky vzniklé rýmováním

Kartáček (chlapec, 7. třída)

Motivace: Přezdívku *Kartáček* získal respondent na základě rýmování s příjmením Bartáček.

Tvoření: Bartáček→Kartáček. Počáteční písmeno [B] bylo nahrazeno písmenem [K]. Přezdívka *Kartáček*, jak mi bylo sděleno respondentem i jeho spolužáky, je velice legrační a všichni ji rádi používají.

Kurej, co ho doma zhulej (chlapec, 8. třída)

Motivace: Motivací pro vznik přezdívky je nositelovo příjmení Kurej. Bohužel respondent neodpověděl, proč mu tak spolužáci říkají, a odmítl sdělit důvod či vznik své přezdívky. Můžeme se tedy jen domnívat, jak přezdívka mohla vzniknout. Slangový výraz „zhulit“ bychom mohli také přeložit jako „zkouřit“ nebo také „zdrogovat“, v tomto případě měkkou drogou, a to marihuanou. Proč respondenta jeho spolužáci takto nazývají a proč spojují výraz „zhulej“ s jeho vlastním domovem, mi nebylo objasněno.

Tvoření: Přezdívka vznikla hravým rýmováním příjmení Kurej s vazbou několika dalších slov.

Mlíka (chlapec, 8. třída)

Motivace: Přezdívku *Mlíka* získal respondent na základě rýmování s příjmením Míka. Respondent uvedl ještě další 3 přezdívky, viz *Buřt*, *Gádžo* a *Majk*.

Tvoření: Míka→Mlíka. Přezdívka vznikla přidáním konsonantu [-l-].

Šrámek zámek (dívka, 9. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku na základě rýmování s příjmením Šrámková.

Tvoření: Šrámková→Šrámek Zámek. Zde byla využita mužská podoba příjmení Šrámek, která vyvolala asociaci se slovem zámek.

7.3 Přezdívky označující tělesné vlastnosti nositele

Bieber (chlapec, 9. třída)

Motivace: Nositel obdržel přezdívku na základě podoby účesu vlasů se slavnou americkou pěveckou hvězdou Justinem Biebreem.

Big head (chlapec, 7. třída)

Motivace: Přezdívka, jež je založená na synekdoše, upozorňuje na nositelovu velkou hlavu.

Buřt (chlapec, 8. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla na základě podobnosti respondentovy postavy s uzenářským výrobkem ve tvaru krátkého válečku, tj. vuřtem. Buřt je nespisovné označení pro vuřt (uzenku).

Čarůvko (dívka, 7. třída)

Motivace: Respondentka uvedla, že přezdívku dostala na základě toho, že jí padají vlasy do očí.

Tvoření: V respondentčině přezdínce došlo k záměně koncového vokálu [-a] za [-o]. Přezdívka by teda zněla *Čarůvka* – čarodějnice. Přezdívka *Čarůvko* vznikla nejspíše na základě podoby nositelčiných vlasů s vlasy čarodějnice.

Čína (chlapec, 8. třída)

Motivace: Respondent získal přezdívku na základě tvaru svých očí, které připomínají tvar očí Číňanů.

Hrnec (chlapec, 7. třída)

Motivace: Nositel dostal přezdívku na základě sestřihu vlasů, který připomíná tvar kuchyňských potřeb, tj. hrnce.

Květák (chlapec, 9. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě sestřihu vlasů. Nositel má vlasy kudrnaté a poměrně dlouhé, připomínající tvar košťálové zeleniny, tj. květáku.

Lady (dívka, 9. třída)

Motivace: Motivací pro vznik přezdívky je vzhled, tedy půvab nositelky.

Tvoření: Slovo *Lady* pochází z anglického jazyka. Nositelka je vnímána jako dáma, která je upravená a působí na úrovni.

Pind'a (chlapec, 9. třída)

Motivace: Přezdívka odráží nositelův malý vzrůst. Příčinou vzniku mohla být i respondentova obliba postavy z komiksu *Čtyřlístek*.

Pícháč (chlapec, 8. třída)

Motivace: Respondent získal přezdívku na základě stylingu a struktury svých vlasů připomínajících bodliny ježka.

Prcek (dívka, 8. třída)

Motivace: Respondentka obdržela přezdívku na základě svého malého vzrůstu.

Raspuša (dívka, 8. třída)

Motivace: Nositelka uvedla, že přezdívku získala na základě svých širokých boků. Přezdívka *Raspuša* je česká varianta jména Rasputie z filmu *Norbit* (*Norbit* [film], 2007). Stejně jako nositelka přezdívky měla i Rasputie (v roli Eddie Murphy) velké boky.

Špek (dívka, 7. třída)

Motivace: Respondentčina přezdívka reflektuje její zavalitou postavu.

Ušoplesk (dívka, 9. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku na základě výrazně odstávajících uší.

Tvoření: ucho → ušo + plesk. Konsonant [-ch] je palatalizován v plurálovém tvaru na [-š]. Kompozitum vzniklo patrně ze spojení uší plesk (plesk uší).

Vajíčko (chlapec, 7. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku díky tvaru hlavy, která připomíná vejce.

Zub (chlapec, 9. třída)

Motivace: Nositel obdržel přezdívku na základě velkých předních zubů.

7.4 Přezdívky označující duševní, charakterové a jiné vlastnosti

Bílej cikán (chlapec, 9. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě svého chování. Spolužáci ho označují za Roma (cikána). Ztotožňují jeho chování s chováním romských občanů. Bylo mi sděleno, že nositel přezdívky občas krade a nechová se slušně. Nositel přezdívky je ale Čech, a tak respondentovi spolužáci vymysleli přezdívku *Bílej cikán*.

Tvoření: Bíl-ý→Bíl-ej + cikán. Na konci slova proběhla diftongizace [-ý] v [-ej].

Bufeťák (chlapec, 7. třída)

Motivace: Nositel dostal přezdívku kvůli zlovyku lézt do odpadků v kontejnerech. Respondent uvedl ještě další přezdívku, viz *Vajkl*.

Tvoření: Název *Bufeťák* vznikl ze základového slova *bufet* připojením nejčastějšího slangového sufixu [-ák].

Dement (dívka, 8. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku na základě svého chování. Na základě rozhovoru s jejími spolužáky jsem zjistila, že se podle jejich názoru chová jako *dement* (člověk trpící demencí). Nositelka získala pravděpodobně přezdívku z mylného úsudku svých spolužáků.

*Gauner*²⁰ (chlapec, 7. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě svého chování. *Gauner* je označení pro darebáka, ničemu či podvodníka.

²⁰Tvoření: Slovo *gauner* není českého původu, pochází z německého jazyka (*Der Gauner*) (Rejzek, 2001, s. 184).

Komár (dívka, 8. třída)

Motivace: Přezdívka vznikla podle zlovyky nositelky pištět a smát se ve vysoké tónině, proto ji spolužáci přirovnali ke komárovi.

Mc (chlapec, 8. třída)

Motivace: Motivací pro vznik přezdívky je schopnost nositele být dobrým bavičem.

Tvoření: Mc je zkratkou pro Master of Ceremonies, což je v hip hopu, rapu, reggae či v příbuzných hudebních žánrech označení pro rapera, který baví publikum svou improvizací na volná témata navrhovaná publikem. Mc musí být schopný ihned skládat rýmy²¹.

Pošuk (chlapec, 6. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě svého chování.

Tvoření: Slovník nespisovné češtiny (Hugo, 2009, s. 323) uvádí, že pošukem je ten, kdo je duševně nemocný, pomatený nebo také výstřední člověk či blázen. Původní význam se zachoval, i když se posunul. Slovo je odvozeno ze staročeského slova šukati – těkat, pohybovat se z místa na místo.

Princezna (dívka, 8. třída)

Motivace: Přezdívka reflektuje nositelčinu oblibu pohádek.

Tvoření: Substantivum vzniklo přechýlením od mužské podoby *princ* sufixem [-ezna].

Slintavec (chlapec, 8. třída)

Motivace: Nositel obdržel přezdívku na základě své vlastnosti, tedy slintání.

Tvoření: Slintat→Slintav-ec. Z verba *slintat* je odvozené adjektivum *slintavý* a od něho pak substantivum *slintavec*, nositel vlastnosti.

²¹Master of Ceremonies. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Master_of_Ceremonies

Swagerka (dívka, 8. třída)

Motivace: Motivací pro vznik přezdívky je styl oblékání a celková vizáž nositelky. Slovo *swag* pocházející z anglického jazyka v dnešní terminologii označuje určitý styl, zejména pak styl oblékání a celkové vizáže. *Swag* a jeho tvary (*swagger*, *swaggy* atd.) se objevovaly v rapových a reggae textech již od počátku devadesátých let minulého století. V roce 2010 zažilo renesanci a začalo se ve velkém objevovat nejen v textech soudobých rapperů, ale také mezi umělci a módními návrháři²². Respondentka uvedla ještě další přezdívku, viz *Krtek za 3*,⁵⁰.

Tvoření: *Swagger* (pyšně si vykračovat, naparovat se, vytahovat se, v přeneseném významu i označení pro člověka, který má styl) (Anglicko-český Česko-anglický slovník, 2004, s. 304) → *Swag* (styl) → *Swaggerka*. Pro dívku byl od tohoto slova vytvořen přechýlený tvar sufixem [-ka].

Špindíra (dívka, 7. třída)

Motivace: Respondentka získala přezdívku kvůli nedostatečné tělesné hygieně.

Tvoření: *Slovník nespisovné češtiny* (Hugo, 2009, s. 405) uvádí, že *špindíra* je nečistotný člověk a tento výraz se obzvláště používá u dítěte nebo ženy.

Vajkl (chlapec, 8. třída)

Motivace: Respondent uvedl, že získal přezdívku na základě toho, že sbírá *vajgly*, tedy nedopalky cigaret.

Veverka (dívka, 7. třída)

Motivace: Nositelka získala přezdívku pro svou hbitost a rychlost, která je přirovnávána k vlastnostem veverky.

²²Co znamená swag? *Queens.cz* [online]. [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.queens.cz/slovník/swag>

7.5 Symbolické přezdívky motivované aktuálními událostmi, filmovými a seriálovými postavami

Depropriální okruh

Jelen (chlapec, 8. třída)

Motivace: Respondent si vybral tuto přezdívku na skautu a uvedl, že se mu přezdívka *Jelen* líbila, a tak ho přezdívkou *Jelen* oslovují i spolužáci ve škole.

Ozák (chlapec, 9. třída)

Motivace: Respondent získal přezdívku podle své oblíbené seriálové postavy Ozzáka (v hl. roli Martin Dejdar) ze seriálu *Comeback* (Comeback [seriál], 2008). Motivací pro přezdívku by mohl být i známý britský zpěvák Ozzy Osbourne.

Pikaču (chlapec, 6. třída)

Motivace: Respondent získal přezdívku na základě oblíbené postavičky z japonského animovaného seriálu *Pokémon* (Pokémon [seriál], 1995).

Pinky (chlapec, 6. třída)

Motivace: Respondent uvedl, že jeho přezdívka byla vytvořena na základě postavy z filmu. Po následném zjišťování jsem objevila film *Pinky* (Pinky [film], 1949). Nepředpokládám ale, že by chlapcova přezdívka souvisela s filmem, který je šedesát šest let starý.

Spidervepř (chlapec, 7. třída)

Motivace: Respondent získal přezdívku podle známého domácího mazlíčka Homera Simpsona ze seriálu *Simpsonovi* (Simpsonovi [seriál], 1989) – *Spider-vepře*.

Tvoření: Spider (anglicky pavouk) + vepř. Spider-vepř je prasátko, které rádo leze po stropu v místnostech. Respondent uvedl, že ho tak spolužáci oslovují kvůli jeho obézní postavě.

Suraéz (chlapec, 6. třída)

Motivace: Respondent získal přezdívku na základě oblíbeného fotbalové hráče Luise Suárese (FC Barcelona).

Tvoření: Suáres→Suarez→Suraéz. Nejprve došlo ke krácení vokálu [á] na [a]. Anglická výslovnost příjmení byla ponechána i v psané podobě jména. Dále pak došlo k metatezi likvid [-ar-]→[-ra-] a k posunutí kvantity na konec slova.

7.6 Přezdívky vzniklé na základě příhody, neobvyklé či paměťhodné situace

*Krtek za 3,*⁵⁰ (dívka, 8. třída)

Motivace: Respondentka bohužel nevedla důvod vzniku své přezdívky. Přezdívka byla vytvořena pravděpodobně na základě nějaké příhody.

7.7 Přezdívky označující původ

Gádžo (chlapec, 8. třída)

Motivace: Nositel získal přezdívku na základě svého původu, tedy českého.

Tvoření: Označení *gádžo* je v romštině používáno pro člověka neromského původu. Význam tohoto slova nebyl vždy chápan stejně. Původně se *gádžo* ve světě používalo jako označení pro člověka, který nepatřil do komunity světských lidí (původně sedlák, usedlý člověk), a vzhledem k typickému způsobu obživy světských se také používalo pro označení diváka (*Gádžové koumají a neceltěj*. – Diváci se dívají a neplatí.) (Hugo, 2009, s. 144).

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo získat informace o aktuálním stavu nestandardizovaných vlastních jmen konkrétně mezi žáky druhého stupně základních škol na Soběslavsku. Jak bylo již zmíněno v úvodu, výzkum byl proveden na základních školách, jež vyučují podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*, který obsahuje *přílohu upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*.

Teoretická část pojednávala o onomastice a jejím dělení, o povaze onomastiky jako vědeckého oboru a také o vlastních jménech. Značná pozornost byla věnována přezdívám a jejich definici. Dále bylo charakterizováno dělení přezdívek podle Miloslavy Knappové (1996), Slavomíra Utěšeného (1980) a Marty Kvičalové (2014).

Praktická část byla zaměřena na rozbor jednotlivých přezdívek, které byly získány dotazníkovým průzkumem a přímým kontaktem s respondenty. Tyto přezdívky byly rozděleny do skupin, které byly definovány na základě dělení Miloslavy Knappové ve stati „*Tvorba přezdívek stále žívá*“. U jednotlivých přezdívek byla charakterizována jejich motivace a způsob tvoření.

Pro bakalářskou práci byly stanoveny čtyři hypotézy. První předpoklad, že většina přezdívek bude motivována rodným jménem nebo příjmením nositele, se potvrdil. Tuto skupinu tvořilo celkem 36 přezdívek. Objevily se i přezdívky, které vznikly rýmováním s respondentovým příjmením či křestním jménem. Častou motivací se stávají i filmové či seriálové postavy, například přezdívka *Ozák*, *Spidervepř* a další.

Druhý předpoklad, který byl stanoven, se nepotvrdil. Vulgarismy se nepodílí při tvoření přezdívek.

Třetí předpoklad, výskyt výrazů z cizích jazyků, se potvrdil. Celkem bylo devět přezdívek z cizích jazyků. Převažovaly hlavně výrazy z jazyka anglického, například přezdívky *Stev*, *Johny*, *Mike* a další.

Posledním předpokladem byl fakt, že ne u všech přezdívek bude jejich původ objasněn. Předpoklad se opět potvrdil, bohužel nebyl objasněn původ přezdívek: *Krtek za 3*,⁵⁰ a *Kurej, co ho doma zhulej*.

Nejhojněji se v sebraném materiálu objevoval typ přezdívek, který vznikl krácením nositelova rodného jména (*Nika*←*Veronika*, *Denny*←*Denisa*) nebo příjmení (*Brázda*←*Brázdilová*, *Hnízda*←*Hnízdilová*).

Z provedené analýzy je zjevné, že převažují přezdívky u chlapců. Celkem bylo sumarizováno čtyřicet pět chlapeckých přezdívek a dvacet osm dívčích přezdívek.

Na základě rozboru sebraného materiálu lze mezi častou motivaci přezdivek zařadit tělesné vlastnosti nositele. Motivací může být respondentův účes, postava apod., zkrátka nějaký výrazný nositelův rys (například přezdívka *Zub*, která vznikla na základě nositelova velkého zubu).

Pro třídění přezdívek byla zavedena jedna nová kategorie, kterou dělení podle Miloslavy Knappové, Slavomíra Utěšeného a ani Marty Kvíčalové neobsahovalo, a to motivace vzniku přezdívek podle původu. Tato skupina se týkala pouze jedné přezdívky, a to přezdívky *Gádžo*.

Přezdívky užívané v konkrétních sociálních skupinách se stávají čím dál tím větším fenoménem a měla by jim být věnována odpovídající pozornost. Přestože se bakalářská práce zabývala přezdívkami u žáků na základních školách, je pravděpodobné, že se přezdívky objevují i u jiných věkových kategorií.

Na závěr bych chtěla konstatovat, že děti na těchto základních školách skvěle spolupracovaly a do výzkumu se s radostí zapojily. Práci mi usnadňovali i učitelé, kteří byli velice ochotní a přizpůsobili vyučování mým požadavkům.

8 Seznam použité literatury

8.1 Slovníky

Anglicko-český, Česko-anglický slovník, 2004. Olomouc: Fin. 719 s. ISBN 80-86002-81-0.

HUGO, Jan, 2009. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3. rozš. vyd. Praha: Maxdorf. 501 s. ISBN 978-80-7345-198-1.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, (eds.), 2002. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 604 s. ISBN 80-7106-484-X.

REJZEK, Jiří, 2001. *Český etymologický slovník*. Voznice: LEDA. 752 s. ISBN 80-85927-85-3.

8.2 Monografie

HARVALÍK, Milan, 2004. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia. 161 s. ISBN 80-200-1253-2.

KNAPPOVÁ, Miloslava, 1989. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia. 204 s. ISBN 80-200-0167-0.

MINÁŘOVÁ, Eva, Dagmar SOCHOROVÁ a Jitka ZÍTKOVÁ, (eds.), 2014. *Vlastní jména v textech a kontextech*. Brno: Masarykova univerzita. 238 s. ISBN 978-80-210-6631-1.

PLESKALOVÁ, Jana, 2011. *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000–2010*. Brno: Host. 198 s. ISBN 978-80-7294-834-5.

PROFOUS, Antonín, ŠMILAUER, Vladimír a SVOBODA, Jan, 1974–1960. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd. 5 sv.

ŠRÁMEK, Rudolf, 1974. *Metodický návod k výstavbě diplomové nebo seminární práce z onomastiky*. ZMK XV. s. 201–211.

8.3 Články, studie

DOKULIL, Miloslav, 1977. Status tzv. vlastních názvů. *Slovo a slovesnost*. Roč. 38. č. 4 s. 311–319. ISSN 0037-7031.

KNAPPOVÁ, Miloslava, 1996. Tvorba přezdivek stále živá. In: MAJTÁN, Milan – František RUŠČÁK: *12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola“*. Prešov: Pedagogická fakulta UPJŠ Prešov, Jazykovedný ústav Ľ Štúra SAV Bratislava. s. 121–125.

KVÍČALOVÁ, Marta, 2013. Studentské přezdívky utvořené z osobních jmen. *Acta Onomastica*. Roč. LIV, s. 170–177. ISSN 1211-4413.

KVÍČALOVÁ, Marta, 2014. Současné studentské přezdívky na pražských středních školách. In: MINÁŘOVÁ Eva, Dagmar SOCHOROVÁ a Jitka ZÍTKOVÁ, (eds.). *Vlastní jména v textech a kontextech*. Brno: Masarykova univerzita. s. 90–95. ISBN 978-80-210-6631-1.

ODALOŠ, Pavol, 2014. Profilovanie komponentov onomastiky jako vedy na základe fungovanie oným v texte a kontexte. In: *Vlastní jména v textech a kontextech*. Brno: Masarykova univerzita. 238 s. ISBN 978-80-2100-6631-1.

SCHEINOSTOVÁ, Alena, 1999. Přezdívání mezi mládeží. *Čeština doma a ve světě*. Roč. VII, č. 2, s. 113–115. ISSN 1210-9339.

ŠMILAUER, Vladimír, 1933. Studentské přezdívky z Bratislavy. *Naše řeč*. Roč. 17, č. 5, s. 134–138. ISSN 0027-8203.

ŠRÁMEK, Rudolf, 1999. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita. 191 s., 17 mp. příl. ISBN 80-210-2027-X.

ŠTÍCHA, František, 1978. Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem. *Naše řeč*. Roč. 61, č. 3. ISSN 0027-8203

TROST, Pavel, 1995. *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst. 519 s. ISBN 80-85639-50-5.

UTĚŠENÝ, Slavomír, 1980. K dnešním žakovským přezdívám. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*. Roč. 21, č. 1–5, s. 698–712. ISSN 0231-6358.

8.4 Internetové zdroje

Co znamená swag? *Queens.cz* [online]. [cit. 2015-03-02].

Dostupné z: <http://www.queens.cz/slovník/swag>

Internetová jazyková příručka. Kuba. *Prirucka.ujc.cas.cz* [online].

© 2008–2015 [cit. 2015-02-10].

Dostupné z <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kub%C3%A1nec&Hledej=Hledej#bref3>

Internetová jazyková příručka. Přechylování. Typ princezna, komtesa, vikomtka, vikomtka. *Prirucka.ujc.cas.cz* [online] © 2008–2015 [cit. 2015-03-02].

Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>

Internetová jazyková příručka. Skloňování mužských jmen typu guru, kuli, grizzly, kádí *Prirucka.ujc.cas.cz* [online] © 2008–2015 [cit. 2015-03-02].

Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=230>

Master of Ceremonies. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2015-03-02]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Master_of_Ceremonies

Mateřská škola a základní škola Tábor [online]. © 2010 [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: <http://www.msazstabor.cz/>

Oficiální stránky města Soběslav [online]. © 2015 [cit. 2015-02-05].

Dostupné z <http://www.musobeslav.cz/>

Střední škola řemeslná a základní škola Soběslav [online]. [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: <http://www.srsobeslav.cz/zakladniskoly.html>

Rámcové a školní vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy. *Msmt.cz* [online]. © 2013 – 2015 [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

Školní vzdělávací program pro základní vzdělání Škola pro život zpracovaný podle přílohy Rámcového vzdělávacího programu upravující vzdělání žáků s lehkým mentálním postižením. *Srsobeslav.cz* [online]. [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: http://www.srsobeslav.cz/Dokumenty/SVP_ZS.pdf

Školní vzdělávací program ZŠ praktické. *Mszstabor.cz* [online]. [cit. 2015-02-05].

Dostupné z:

http://www.mszstabor.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=109:kolni-vzdlavaci-program-z-prakticke&catid=15:vp&Itemid=11

9 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 2 – Slovníček školních přezdívek

Výzkum přezdívek

Kateřina Šťastná, FF JU v Českých Budějovicích

Pohlaví:

Věk:

Třída:

Otázka č. 1

Máš nějakou přezdívku?

Otázka č. 2

Jak zní tvoje přezdívka?

Otázka č. 3

Proč ti tak spolužáci říkají? (Pokud přezdívka souvisí s tvým jménem nebo příjmením, uveď ho, prosím.)

Otázka č. 4

Říkají ti spolužáci ještě jinak?

Slovníček školních přezdivek

Přezdívka

Andy, neskl. f., s. 32

Barbína, -y f., s. 32

Bieber [bíbr], -a m., s. 40

Big head, neskl. m., s. 40

Bílej cikán, -ého, -a m., s. 42

Brázda, -y f., s. 36

Bufeták, -a m., s. 42

Buřt, -u m., s. 40

Bůca, -i m., s. 36

Čarůvko, -a n., s. 40

Čína, -y f., s. 40

Daču, neskl. m., s. 32

Dejvík, -a m., s. 33

Dement, -a m., s. 42

Denny, neskl. f., s. 33

Didina, -y f., s. 37

Dvořka, -y m., s. 37

Éro, -a n., s. 33

Frido, -a m., s. 34

Gádžo, -a m., s. 46

Gauner, -a m., s. 42

Hladiv, -a m., s. 37

Hnízda, -y f., s. 37

Motivace přezdívky

podle rodného jména Andrea

podle rodného jména Barbora nebo podle panenky Barbie

podle slavného kanadského zpěváka Justina Biebera

podle nositelovy velké hlavy

chování na základě předsudků připisovaných Romům

podle příjmení Brázdilová

podle vlastnosti, tj. vyhledávání odpadků v kontejnerech

podle silnější postavy

podle příjmení Bucek

podle vlasů padajících do očí

podle tvaru respondentových očí

podle rodného jména Daneček

deminutivní anglická varianta rodného jména David

podle způsobu chování

podle rodného jména Denisa

podle příjmení Dittrichová

podle příjmení Dvořák

podle rodného jména Erik

podle rodného jména Filip

podle původu

podle způsobu chování

podle příjmení Hladíková

podle příjmení Hnízdilová

Hrnc, -ce m., s. 40	podle sestřihu respondentových vlasů
Jelen, -a m., s. 45	původem skautská přezdívka
Jenda, -y m., s. 34	podle rodného jména Jan
Johnny [džony], -ho m., s. 34	anglická varianta rodného jména Jan
Kajla, -y f., s. 34	podle rodného jména Karolína
Kartáček, -čku m., s. 39	rýmování s respondentovým příjmením Bartáček
Komár, -a m., s. 43	podle respondentčina zlovyku pištět jako komár
Krtek za 3, ⁵⁰ , -a m., s. 46	podle nespecifikované příhody
Kubánek, -ce m., s. 34	podle rodného jména Jakub
Kvása, -y m., s. 37	podle respondentova příjmení Kvasnička
Květák, -u m., s. 40	podle tvaru nositelových vlasů připomínajících květák
Kurej, co ho doma zhulej, -e m., s. 39	rýmování s respondentovým příjmením
Kytka, -y f., s. 37	podle příjmení Kytka
Lady [lejdy] neskl. f., s. 41	podle respondentčina chování
Lena, -y f., s. 35	podle rodného jména Lenka
Majk, -a m., s. 35	anglická varianta respondentova rodného jména Michael
Malchy, -ho m., s. 38	podle příjmení Malecha
Mc, neskl. m., s. 43	podle vlastnosti nositele
Michulec, -ce m., s. 38	podle příjmení Michalec – záměna vokálu
Mlíka, -y m., s. 39	rýmování s respondentovým příjmením Míka
Natka, -y f., s. 35	podle rodného jména Natálie
Nika, -y f., s. 35	podle rodného jména Veronika
Ola, -y f., s. 35	podle rodného jména Olga
Ozák, -a m., s. 45	podle seriálové postavy
Pikaču, neskl. m., s. 45	podle seriálové postavy
Pindra, -y f., s. 36	rýmování s rodným jménem Jindra
Pind'a, -i m., s. 41	podle respondentova malého vzrůstu

Pinky, neskl. m., s. 45	nejasná motivace
Pícháč, -e m., s. 41	podle nositelovy úpravy a struktury vlasů
Plíca, -i m., s. 38	podle příjmení Plicka
Pošuk, -a m., s. 43	podle chování
Prcek, -a m., s. 41	podle respondentova vzrůstu
Princezna, -y f., s. 43	podle nositelčiny oblíbenosti pohádek
Raspuša, -y f., s. 41	podle vzhledu
Símens, -e m., s. 36	podle rodného jména Simona
Slintavec, -ce m., s. 43	podle vlastnosti, slintání
Spidervepř, -e m., s. 45	podle zvířátka ze seriálu <i>Simpsonovi</i>
Stelnošky, neskl. m., s. 38	podle příjmení Stellner
Stev [stýv], -a m., s. 36	anglická varianta respondentova rodného jména Štěpán
Suraéz, -e m., s. 45	podle oblíbenosti fotbalového hráče
Swagerka, -y f., s. 44	podle stylu oblékání
Špek, -u m., s. 41	podle respondentčiny postavy
Špindíra, -y f., s. 44	podle nositelčiny vlastnosti
Šrámek zámek, -a m., s. 39	podle rýmování respondentčina příjmení Šrámková
Ušoplesk, -u m., s. 41	podle vzhledu uší
Vajíčko, -a n., s. 41	podle tvaru hlavy
Vajkl, -u m., s. 44	podle vlastnosti, tj. sbírání nedopalků cigaret
Váňa, -i m., s. 38	podle respondentova příjmení
Veverka, -y f., s. 44	podle hbitosti a rychlosti
Zub, -u m., s. 42	podle výrazného nositelova rysu, tj. zubů

Pozn.: V seznamu je uveden rod gramatický, v některých případech je odlišný od rodu přirozeného. Např. přezdívka Ušoplesk patří dívce, gramatický rod je však ponechán mužský.